

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Travelling light – A walk in the world of constructive family therapy

differentiatie en betrokkenheid. Enkele dagen later zal hij onze zuiderburen laten ervaren dat hij in kleinere groepen meer tot zijn recht komt.

Wat neem ik na deze twee dagen mee in mijn rugzak? Dat iedere therapeut zijn eigen voorkeursstijl ontwikkelt en dat het goed is om je daarmee te verzoenen, zonder andere modellen buiten je bagage te laten. Ik neem zijn sterk oplossingsgerichte therapie mee als een betekenisvolle mogelijkheid. Alleen zit die misschien niet altijd bovenin mijn rugzak.

Systemisch (be)handelen bij grensoverschrijdend gedrag en middelenmisbruik – Een gebruikelijke combinatie

Studiedag georganiseerd door de sectie Forensische systeemtherapie van de NVRG [Utrecht, 1 november 2012]

Joop Verschuur

Net als eerdere jaren vond deze studiedag plaats in de Van der Hoevenkliniek, een centrum voor klinische forensische psychiatrie. En ook nu weer opende de dag met scènes nagespeeld door medewerkers en patiënten van deze kliniek. Waarheidsgetrouw en soms schrijnend werden bekende thema's zoals afkicken, het effect van verslaving op het gezin en de (on)mogelijkheden van de hulpverlening uitgebeeld.

Sander van Arum, hoofd behandelzaken jeugd bij De Waag en voorzitter van de sectie, leidde vervolgens het onderwerp van de dag verder in. Volgens Van Arum is het voor de focus in de behandeling essentieel goed onderscheid te maken tussen 1) middelenmisbruik als primaire behandelreden, 2) middelenmisbruik als een van de

Indra Bimmel is als systeemtherapeut werkzaam in de specialistische zorg voor volwassenen met een licht verstandelijke beperking en psychiatrische problemen ((V)GGNet) en als vrijgevestigd docent en consultant op dit gebied.
E-mail: indra.systeemtherapie@gmail.com.

Literatuur

Lowe, R. (2004). *Family therapy – A constructive framework*. Thousand Oaks (CA)/London: Sage.

risicofactoren voor grensoverschrijdend gedrag en 3) middelenmisbruik als belemmering voor behandeling.

Henk Giebels, casemanager en systeemtherapeut bij de Mutsaersstichting in Venlo, nam het woord over. Hij legde op eloquente wijze de 'multifocus'-benadering uit, een gezinsgerichte aanpak van huiselijk geweld ontwikkeld door de Mutsaersstichting (Goedhart & Choy, 2011). Uitgangspunt bij deze benadering is dat geweld in relaties ontoelaatbaar is en onmiddellijk moet worden gestopt. De focus ligt op de interactiepatronen en niet op de personen. De interventies zijn erop gericht om betrokkenen met elkaar te verbinden en te voorkomen dat er met elk van hen een afzonderlijk hulpverleningstraject wordt ingezet bij verschillende instellingen, zonder dat deze trajecten op elkaar zijn afgestemd. Hiervoor is het van belang om over instellingsgrenzen heen te werken. Bij de Mutsaersstichting wordt gewerkt met een casemanager die zogeheeten doorzettingsmacht krijgt. Dat betekent dat men accepteert dat deze casemanager zeggenschap heeft over de gang van zaken in de verschillende instellingen. Hoewel

Systemisch (be)handelen bij grensoverschrijdend gedrag en middelenmisbruik

hiervoor geen juridische basis is, leert de praktijk dat deze doorzettingsmacht op basis van goede samenwerkingsafspraken gerespecteerd kan worden.

De tweede focus bij de multifocusbenadering ligt op *empowerment*, waarbij uitgegaan wordt van de visie dat de motieven die mensen ertoe brengen geweld te gebruiken, zoals de wens een goede partner of ouder te zijn, net zozeer benut kunnen worden om het geweld te doen stoppen. Kenmerkend aan de multifocusbenadering is de outreachende werkwijze. Is een pleger bijvoorbeeld niet gemotiveerd voor hulp, dan gaat men een aantal keren op huisbezoek om contact te leggen met het oog op een doel dat meestal wel gemeenschappelijk is: het stoppen van het geweld en (soms) herstel van de onderlinge band. Ten slotte kwam aan bod dat er bij een derde van de partnernishandelingen de pleger (ook) gedronken heeft en/of drugs heeft gebruikt.

Donna Kloeze en Martin Berbee, reclasseringswerkers bij Palier, forensische en intensieve zorg, gaven in hun informatieve lezing getiteld 'Door de ogen van de reclassering' uitleg over hun werkwijze bij (echt)paren met een (licht) verstandelijke beperking (lvb) en middelenmisbruik. Zij benoemden enkele vooroordelen over licht verstandelijk beperkten en legden daarna helder uit dat er in de hulpverlening voor de lvb-cliënten andere accenten moeten worden gelegd dan bij normaal begaafden. Zoals een meer outreachende werkwijze, gericht op het gehele gezin en/of beide partners. Daarnaast wordt, vanwege de negatieve toonzetting, minder de nadruk op het delictgedrag gelegd, maar meer op de mogelijkheden. Voorts is het van belang de communicatie aan te passen aan het niveau, bijvoorbeeld door met pictogrammen te werken. Een goede samenwerking tussen afdelingen en instellingen – in dit geval reclassering en

hulpverlening – heeft bij deze cliënten beslist meerwaarde.

Na de lunch sprak Piet Visser, gz-psycholoog en behandelcoördinator bij NOVADIC-Kentron. Hij is verantwoordelijk voor de implementatie van de *Community reinforcement approach* (CRA), een in de Verenigde Staten ontwikkelde gedragstherapeutische methode voor de behandeling van verslaving. In een actieve dialoog met de zaal – en dat maakte het levendig – gaf Visser verdere uitleg over CRA: drugs geven als directe bekrachtigers een gevoel van genot en behandeling is erop gericht uitstel van dat gevoel te leren verdragen. Tijdens deze uitsteltijd moet dan, als nieuwe bekrachtiger, wenselijk gedrag uitgevoerd worden. Dit levert positieve ervaringen op. De aandacht ligt bij CRA vooral op de mogelijkheden en de haalbaarheid ervan: wat wil je bereiken, en zet daartoe kleine haalbare stappen. CRA is opgenomen in de multidisciplinaire richtlijn voor de verslavingszorg en wordt door behandelaren ervaren als een prettige manier van werken (de vooruitgang bij de klant is bekrachtiging voor de hulpverlener).

CRAFT (CRA-family therapy) bleef, tot daar vragen over gesteld werden, buiten de aandacht. Ook in CRAFT wordt volgens de hierboven genoemde principes gewerkt, want bekrachtigers zijn ook in het systeem te vinden, zoals contacten met gezinsleden of anderen uit het netwerk. Deze systemische toepassing van CRA had, gezien het kader van deze studiedag, wel eerder aan bod mogen komen.

De studiedag eindigde met de 'Moedige Moeders'; Ans van Zeeland, voorzitter van de gelijknamige stichting, en Meriam van Lith, een echte moedige moeder. In 2004 werd de eerste werkgroep Moedige Moeders opgericht in Volendam, en die is uitgegroeid tot een landelijk netwerk dat ondersteuning en advies biedt aan ouders

van verslaafde kinderen. Daarnaast proberen ze in hun gemeente of regio de hulpverlening en voorlichting over de gevaren van overmatig middelengebruik te verbeteren. De Moedige Moeders pleiten voor een betere samenwerking tussen politie, justitie en verslavingszorg.

Van Lith verhaalde hoe ze met haar zoon, die vanaf zijn twaalfde jaar verslaafd was, heeft geworsteld en heeft geleurd bij hulpverleningsinstanties, bijna acht jaar lang. Van Zeeland gaf hierbij toelichting en achtergrondinformatie.

Een indrukwekkend verhaal, dat ook met respect werd ontvangen. Alsof men troost en hulp wilde bieden, werd vanuit de zaal aangegeven dat de hulpverlening inmiddels sneller en beter zou zijn. Er zijn nu immers hulpvormen als ACT, MST, FFT, MDST, Bureau Jeugdzorg-crisisopvang. Ik vraag mij echter af of de kloof tussen de enthousiaste folders en de realiteit in gezinnen met een verslaafd kind is gedicht en de hulpverlening daadwerkelijk zoveel beter is geworden.

Terugkijkend vond ik het heldere presentaties. Aangrijpend ook wanneer het de eigen ervaring betrof, zoals de openingsscènes en de Moedige Moeders. De gepresenteerde methodieken vond ik interessant en de daarbij horende formulieren of tips nuttig en behulpzaam. Maar niet altijd werd duidelijk in welk opzicht de gepresenteerde

aanpak systemisch van aard was, of op welke wijze er systemisch gewerkt werd. De voorzitter moest er soms expliciet naar vragen. En zelf hoorde ik niet zo veel nieuws. De leertheorie, de reclassering en Multifocus zijn mij bekend en dat zal voor meer forensisch werkenden het geval zijn. De vele aanwezige studenten vonden het, gezien hun reacties, een leerzame en nuttige dag. En dat is mooi, want een van doelstellingen van de sectie is het uitdragen van het systemisch denken en werken. Wat betreft een volgende studiedag mag de organisatie het als een uitdaging beschouwen een programma op te zetten waarmee ze zowel de eigen leden als studenten weten te boeien.

Wat bij mij dan toch het meest is blijven hangen, is de emotie, de moedige vrouw Meriam, die wéér haar verhaal doet en haar pijn voelt, omdat ze het leed van andere wil verzachten, omdat ze wil helpen. En ik voelde het zelf weer even: hulpverleners is ook pijn lijden.

Joop Verschuur is psychotherapeut en systeemtherapeut, werkzaam in de forensische poli- en dagkliniek De Tender, Deventer. E-mail: jverschuur@detender.nl.

Literatuur

Goedhart, M., & Choy, J. (2011). *Multifocus, de kracht van verbinden – Een handreiking voor een gezinsgerichte aanpak van huiselijk geweld*. Venlo: Mutsaersstichting.